

da ustanovljajo in prirejajo učiteljske krožke v svojih okrajih.

Jako živahen razgovor se je vnel o okrožnici, ki se vpošlje v kratkem vsem socialnim odsekom slov. štajerskih učiteljskih društev.

Pri slučajnostih opozarja tov. Pesek na čim dalje huje zapostavljanje narodno zavednega učiteljstva napram nemčurskemu. So glasno se sklence, da se naprosi slov. štaj. „Narodni svet“, naj bi ta sprejel tudi kakega učitelja za člana, ki bi naj imel referat o slov. ljudskem šolstvu in slov. učiteljstvu na Štajerskem.

Ko so se še rešile nekatere interne zadeve, je predsednik zaključil sejo.

Ob 1/2 5. uri se je vršilo plenarno zborovanje socialnih odsekov slov. štaj. učiteljskih društev, ki se ga je udeležilo mnogo učiteljstva. Bilo bi se ga gotovo še več, a je bila baš isti čas pevska vaja za koncert. Pri tem zborovanju je poročal socialni odsek „Zveze“ o svojem prošlem in bodočem delovanju.

Takoj na to se je vršilo istotam posvetovanje o ustanovitvi „Zveze narodnih društev na Štajerskem in Koroškem.“

Udeležba je bila jako obilna. Navzoči so bili učitelji in učiteljice iz vseh krajev Spodnje Štajerske in tudi nekateri iz Ljubljane, Idrije in s Koroškega. Posvetovanja se je udeležilo več članov izvrševalnega odbora „Narodne stranke“, mnogo meščanov celjskih, mariborskih i. dr. in tudi precej narodnjakov z dežele. Zastopnike so poslala akademična društva „Adrija“ in „Ilirija“ iz Prage, „Slovenija“ in „Sava“ z Dunaja, „Triglav“ in „Tabor“ iz Gradca, ferialno društvo „Prosveta“ in eksekutiva nar. rad. dijaštva. Brzjavno so pozdravili snujočo se „Zvezo narodnih društev“ „Adrijani“ iz Prage in g. dr. Dinko Puc, predsednik „Zveze“ narodnih društev na Goriškem.

Predsednik socialnega odseka „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ tov. Pesek iskreno pozdravlja vse navzoče in razloži, kaj bo „Narodna socialna zveza“ ali „Zveza narodnih društev“, ki se namerava ustanoviti. Naglašja, da bo ta „Zveza“ popolnoma izven stanovske učiteljske organizacije, da bo ta „Zveza“ samostojno društvo, da bo to „Zveza“ nepolitiških društev, kot bralnih, pevskih i. t. d. „Zveza narodnih društev“ naj združi vse narodno čuteče sloje v skupno delo za povzdigo izobrazbe naroda, da izgrinejo predsodki, ki, žal, še ločijo dijaštvo od učiteljstva in to od akademično izobražene inteligence, vse te pa od preprostega naroda. „Zveza narodnih društev“ nam naj bo poprišče za skupno obrambo in skupni napredek štajerskih Slovencev.

Tajnik tov. Šegula je poročal o dosedanjih pripravljalnih korakih, na kar se je otvoril pogovor o ustanovitvi sami. Prvi se oglašuje k besedi g. dr. Kukovec, ki je pozdravil ustanovitev v imenu „Narodne stranke“. Poudarja kulturni in praktični pomen snujoče se zveze narodnih društev in želi, da se raztegne njen delokrog tudi na Koroško, da damo tamošnjim bratom Slovencem priliko pridružiti se nam in z nami skupno delovati. Namesto nameravanega imena „Narodno-socialna zveza“ nasvetuje ime „Zveza narodnih društev“.

G. cand. iur. Alojzij Kramer pozdravlja novo „Zvezo“ v imenu eksekutivne nar. rad. dijaštva in govori o skupnem delovanju dijaštva in učiteljstva. Poudarja važnost mladinske organizacije, posebno pa, da bi ne prepustili šoli odraslo mladino klerikalnim mrežam, da klerikalci ne zmotijo teh mladih ljudi, jih pridobije zase in jih pozneje v političke svrhe izrabljajo. Naglašja potrebo mladinskega lista.

G. J. Lešničar opozarja na nalogo narodnih društev širiti dobro časopisje, govori o kulturnem pomenu nove „Zveze“ ter o „delovanju“ klerikalnih bralnih in izobraževalnih društev, katerih edina naloga je, da izpodrivajo napredno časopisje. Klerikalno nepolitiška društva so glavna opora klerikalne političke organizacije. Namesto da bi skrbela za izobrazbo članov, si vzgajajo klerikalci v nepolitiških društvih fanatične strankarje. Temu delovanju treba krepkega in odločnega protidela. Za sedaj je treba rešiti in ohraniti, kar se da — potem pa na tej podlagi zidati za bodočnost. Naše šanse niso nikakor slabe — treba je le dela.

Tov. nadučitelj Gradišnik govori v ognjeviti besedah o socialnem delu v lastnih učiteljskih vrstah, o nevarnosti nemškega „Narod. sveta“ za Spodnji Štajer in želi, da bi se naši politički krogi brigali za to, da se nastavlja v narodno nevarnih krajih trdni in odločni slovenski učitelji, potem bo naša narodna stvar napredovala. Vodilni možje naj ne imajo napredka le na jeziku, v dejanju pa delajo kot klerikalci ter ne delujejo za slovensko šolstvo. Kdor ni z nami, je zoper nas, kdor glasuje zoper slovensko šolstvo, je zoper slovensko šolstvo in tega ne zakrije nobena fraza.

G. štud. iur. Milko Hrašovec pozdravlja „Zvezo nepolitiških društev“ v imenu akad. društev „Ilirija“, „Sava“ in „Triglav“ in obljublja krepko sodelovanje akad. dijaštva, zbrana v teh društvih.

Predsednik Pesek odgovarja na posamezna izvajanja. Tudi on se izreče za to, da bi se delokrog snujoče se „Zveze“ raztegnil na slovensko Koroško, ker zaradi tamošnjih razmer pač ni upati, da bi se kmalu ustanovila samostojna koroška „Zveza“. Ako pa raztegnemo delokrog snujoče se „Zveze“ obenem tudi na Koroško, podamo s tem koroškim bratom roko in skupno bomo lažje delovali za povzdigo izobrazbe. — Ker so se nasetovala imena „Zveza narodnih društev“ in „Zveza nepolitiških društev“, opusti on od njega nasvetovano ime „Narodno socialna zveza“ ter se izreče za ime „Zveza narodnih društev“. Izrečno pa poudarja, da bo to samostojno nepolitično društvo, ki bo od „Narodne stranke“ kot političke organizacije popolnoma neodvisno. Govornik tudi opozarja na čim dalje tem huje zapostavljanje narodno delavnega učiteljstva napram nemško mislečemu in da bi bilo pač nujno potrebno, da obrnejo temu naši vodilni krogi potrebno pozornost. Govori tudi o mladinski organizaciji ter naznanja, da se učiteljstvo v tem oziru pripravljaja na obsežne akcije ter želi, da bi vsi, ki narodno čutijo in ki jim je mar napredek naroda, pri tem podpirali učiteljstvo. Ko naznanja, da bo julija t. l. pričel v Ljubljani izhajati poseben poučen in zabaven list za šoli odraslo mladino, so zapirali po dvorani viharji živio-klic. Končno nasvetuje, da bi se naj izvolil pripravljajalni odbor, ki bi naj oskrbel potrebno, da se „Zveza narodnih društev“ oživotvori.

Posvetovanje se je nato prekinilo, da so se zborovalci pogovorili o kandidatih za pripravljajalni odbor.

Soglasno so bili izvoljeni gg. Pesek in Šegula, učitelja, Šmid in Kramer, visokošolca, ter J. Lešničar, urednik „Domovine“. Ko so se še pogovorila nekatera taktična vprašanja, je predsednik s pozivom na skupno intenzivno delo za prosvetno in kulturno narodno delovanje zaključil to vrlo uspešno posvetovanje.

K o n c e r t.

Dan zborovanj in dela je zaključil koncert, ki se je vršil zvečer istega dne v veliki dvorani „Narodnega doma“.

Koncert je vodil z veščo in živahno roko tovariš Rakov Vrečar, ki je dosegel ob izbornem glasovnem materialu pevk in pevcev popoln uspeh. To ni malenkost, zakaj zaradi skrajno neugodnega vremena je izostalo mnogo učiteljic in učiteljev, ki so obljubili sodelovati, in možna je bila samo ena skupna pevska vaja. Kljub tej neugodnosti je dovedel pevovodja svoj zbor do častne zmage ter dokazal, da je v učiteljskih vrstah doma pevska umetnost!

Moški zbor je zapel mladega skladatelja M. Rožanca karakteristično skladbo „V mlinu“ s kratkim, a lepim baritonskim solom v srednjem delu. Izvajanje je bilo odlično in je zaslužil ono pohvalo, ki jo je občinstvo izražalo z glasnim plaskanjem. — Mešani zbor si je priboril zmago s Pauknerjevo izrazito, ljubko in nežno „Kukavico“. Malokdaj je čuti tako fino izvajanih zborov. Popolnost je samo tam, kjer je moč in razumevanje. Zbor so morali na hrupno zahtevanje ponoviti.

Čas med tema dvema zboroma so izpolnili štirje solisti: gđ. Schreinerjeva, gđ. Drobničeva ter tovariša Fran Serajnik in Fr. Schneider.

Prva je obvladala klavirski part (Chopinov „Nokturno“ ter spremljevanje Rubinsteinovega koncerta za gosli) s pravo virtuoznostjo. Druga je z ljubkim, nežnozvonkim sopranom pela Prochazkovo „Tak si lepa...“, ki jo je morala ponoviti. Tovariš Fr. Serajnik se je pokazal odličnega mojstra na goslih, tovariš

Schneider pa je zapel Loewejevo balado „Evgen, vitez plemeniti“.

Imeli smo prelep glasbeni užitek, za kar moramo biti hvaležni vsem sodelujočim tovarišem in tovarišicam.

H koncertu je prišlo mnogo občinstva, ki je malone napolnilo vso dvorano ter se prepričalo, kaj vzmore učiteljstvo tudi na glasbenem polju.

Vzgojujmo mislece!

Pri III. obnem zboru „Zveze slov. štajerskih učiteljev in učiteljic“ v Celju dne 20. aprila 1908 govoril Ludovik Černej.

Ako bi hotel zaznamovati glavno nalogo ljudske šole z dvema besedama, bi rekel kratko: „Vzgojujmo mislece!“

Razum je ona božanstvena sila v nas, ki nas dviga nad žival, ki nas je storila gospodarjem zemlje in nam daje zmožnost, da se izobrazujemo in popolnujemo.

Toda razuma brez mišljenja ni; zakaj ravno mišljenje je delo razuma, v mišljenju se kaže njegova jakost in globokost, ali slabost in plitvost.

Le mislec razpolaga prosto in samostojno s svojim razumom.

Mišljenje pa ni lahka stvar, posebno za človeka ne, ki se mu ni privadil. Ni čuda torej, da zna tako malo ljudi v resnici dobro misliti. Marsikomu je to duševno delo naravnost zoprno. Namesto treznega premišljevanja se vdaja naš človek še vedno rajši bujni domišljiji, brezdelni nadi ali topi resignaciji. In marsikdo se izroča demonu alkohola baš zato, da se iznebi vsaj za nekaj časa sitnega gosta — neprijetne misli, ki pa bi mu bila morebiti prav, prav koristna.

Že iz teh stavkov sledi, da je nezmožnost in lenoba v mišljenju zlo, veliko zlo.

Našel bi še lahko mnogo slabih posledic, ki izvirajo iz tega zla.

Znana konzervativnost pri kmetovanju velike večine našega ljudstva, zaradi katere se drži krčevito prastare prakse in se brani vsega, kar je novo, ni pravzaprav nič drugega nego nehotenje v mišljenju. In kako ta konzervativnost ovira ves gospodarski razvoj in napredek, je znano dovolj.

Namesto da bi tak posestnik marsikaj v svojem gospodarstvu preustrojl po zgledu naprednih narodov ali sosedov in po naukih kmetijskih potovalnih učiteljev, zdihuje in toži po zlatih starih časih, ki jih pa v resnici nikdar bilo ni. Čaka, da se bo mamka zemlja vendar zopet enkrat obrnila na srečnejšo stran, mu pokazala prijaznejše lice ter odprla trdo srce in skopo roko. — „Bog bo že zopet dal!“ se tolaži v svojem — rekel bi po katekizmu — pregrešnem zaupanju, namesto da bi se ravnal po pregovoru: „Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!“

Hipna korist, in najsi je še tako malenkostna, je mislečemu človeku mnogo ljubša nego vse koristne naprave, ki pa ne morejo pokazati takoj vidnih uspehov. Počasnega, a solidnega napredka in z njim rastočih koristi pa niti ne opazi.

Da gre n. pr. neznamna korist, ki jo store otroci doma z delom, na račun njihovega napredka in šoli in čestokrat na račun zdravega razvoja njihovega še prenežnega in preslabega telesa, tega nekateri starši nočejo vedeti. „Dela se mora navaditi, delo ga boče živilo!“ trdijo, pa ne pomislijo, da tudi delo zahteva vedno več in več duševne izobrazbe in predvsem krepko, zdravo telo.

Človek, ki ne zna misliti, nima svoje lastne sodbe. Povzdiguje v nebesa, kar hvalijo drugi in proklinja v pekel, kar grajajo drugi.

Posebno jasno se kaže vsa slabost, vsa nezmožnost samostojnega mišljenja v javnem življenju. Nemisleča množica drvi slepo za svojimi voditelji brez drn in strn in če bi bilo tudi naravnost v prepad. Nezmožnost v mišljenju tira končno narod v tabor močnejšega nasprotnika.

Ako še omenim, da razna nepremišljena dejanja, ali — da se izrazim po Masaryku — nenaravnost premišljena dejanja, napolnjujejo kaznilnice, mislim, da sem navedel vzrokov dovolj, da je nam kot prvotnim pionirjem prosvete, kot graditeljem temelja kulture, najvažnejša naloga, da vzgojimo mislece zarod.

Vzgajati pa moramo mislece tudi brez ozira na vsa navedena dejstva; saj je vsak resnični napredek v šoli odvisen od tega kako in koliko znajo naši učenci misliti in človeka smo vzgojili in naučili le toliko, kolikor smo ga navadili dobro in pošteno misliti.

Preveč in odveč bi bilo, ako bi hotel tukaj natančno razmotrivati, kako naj postopamo pri pouku in vzgoji, da doženemo ta svoj smoter. Treba bi bilo preresetati vse novejšo pridobitve na polju metodike raznih predmetov; zakaj to lahko trdimo, da vsak pravi metodik kot misleč človek stremi naravno po tem, kako bi vzgojil misleca.

Opozoriti hočem le na glavna pravila psihologije in pogovoriti natančneje nekatere posebnosti, ki se zde meni važne.

Predvsem veljaj splošno načelo, da se naj učenci ne uče ničesar samo mehanično, temveč misleč.

Ni dovolj, da ve učenec, ta stvar ali ta pojav je tak ali tak, da ga zna natančno popisati, temveč mnogo važnejše je, da ve tudi, zakaj je baš tak, to se pravi, da umeva notranjo zvezo med vzrokom in učinkom, povodom in posledkom.

Kakor je znano, gledamo n. pr. pri biološki metodi prirodoopisnega pouka posebno na to, kako je organizem prikladen načinu življenja. Pri zemljepisju opazujemo vpliv podnebja in kakovost zemeljskega površja na rastlinstvo, živalstvo in prebivalstvo. V zgodovini premišljujemo vzroke in posledice dogodkov itd. itd.

Glavno vprašanje v ljudski šoli torej ni: kakšno je kaj, temveč: zakaj ali čemu je tako.

Otroku je to vprašanje z njegovo radovednostjo že nekako prirojeno. Saj vemo, kako vedno in vedno izprašuje: „Mama, zakaj je to tako?“ Toda to zanimanje se mu doma najčehše naravnost ubije, bodisi, da se zde starešim ta vprašanja preneumna ali presitna, bodisi, da ne vedo odgovarjati; zakaj znano je, da na vsa vprašanja otrokova niti učenjak, niti modrec ne zna odgovoriti.

Naloga šole pa je, da to otroško zanimanje zopet zbudi in mu da potrebno smer. In to ni ravno težko. Otroci se kmalu privadijo gledati na vzrok in namen in čuditi se moramo, kako se začnejo zanimati za vsako stvar in jo natančno opazovati.

Veliki češki mislec Masaryk pa pravi, da je treba naučiti mladino dobro opazovati in pazorno primerjati ter tako misliti.

Seveda je pred vsem treba, da imajo otroci jasne pojme, ki so podlaga sodbam in da se nauče premišljeno soditi. A najvažnejše je, da potem samostojno sodijo. Vsako tujo sodbo — tudi učiteljevo — pa naj učenec samostojno presodi in naj je nikakor in nikdar ne sprejme nepremišljeno. In tukaj, ravno tukaj, predragi, zagrešimo še pač marsikaj: vse premalo še vzgajamo mladino k samostojnosti!

Človek, ki je odvrisen v svoji mladosti toliko od tuje pomoči kakor nebena druga stvar ter je v tem oziru najubornejšie bitje na zemlji, se silno težko osamosvoji. — Doma se otrok naslanja na starše ali druge starejše člane obitelji, v šoli pa na učitelja. To je seveda v marsikaterem oziru potrebno in dobro, toda končno mora vendar učenec znati sam stati. In k temu ga moramo konsekvntno navajati.

Vsem nam je dobro znano, da ne sme učitelj otroku vedno in vedno pomagati, ker se otrok potem zanaša na njegovo pomoč in ne misli, ne dela samostojno. Ravno zaradi tega tudi strogo gledamo na to, da učenec učencu ne všepetava, da se pri pismenih nalogah ne prepisuje itd. Vemo tudi, da ni dobro, ako priznava učitelj vsak pravilni odgovor: dobro, prav, ali da vsaj prikima in da opozarja redno na pogrške. Tako se navadijo otroci, da mislijo vedno le to in tako, kar in kakor misli učitelj, oziroma da ne mislijo nič, ker se zanašajo na učiteljevo sodbo.

Toda, predragi, ako se tudi varujemo teh napak, bistro oko vajenega učenca čita že iz naših oči, pozna na našem licu, odgovarja ali dela li prav ali ne!

Zato pa vedno tisto natančno opazovanje ali naravnost vprašujoče pogledovanje učitelja, ki nam takoj priča, da dotičen učenec ni samostojen.

Seveda je ta nesamostojnost pri učencu tem večja, čim manj sigurno je njegovo znanje in tukaj zopet vidimo tesno medsebojno zvezo med znanjem in samostojnostjo, in smelo rečem:

Temeljiti pouk je najvažnejše sredstvo za vzgojevanje mislecev.

Halje v prilogi.

Toda tudi učence, ki morda dobro zna, ni popolnoma samostojen, ako se temu nameroma ne privadi.

Tak učence pač dobro in sigurno odgo-varja, ako ga izprašuje njegov učitelj, ako ga pa izkuša kdo drugi, recimo nadzornik, se ne čuti nič kaj varnega, ker se ni vajen čitati mu z lica njegove sodbe.

To nam najbolj dokazuje dejstvo, da t. k. učence niti ne gleda izprašujočemu nadzorniku v obraz, temveč škili na svojega učitelja.

In kako popolnoma so otroci odvisni od naše sodbe, nam lahko dokaže ta-le poizkus: Recimo, da je učence izvedel na tablo račun. Učitelj pogleda po razredu nekako vprašujoče, kakor da ni prav. Takoj se vzdigne več rok, češ: „Ni prav!“ In večina bo trdila: „Ni prav!“ Brali so to sodbo tebi z lica in jo nepremišljeno sprejeli.

Ako izpremeniš zopet hipno lice, se bo skrila roka za roko in kmalu bodo trdili vsi, da je prav in — če bi tudi ne bilo!

Glejte, gospoda, tukaj imamo verno sliko javnega življenja: kakor lahko vpliva učitelj na sodbo nesamostojnih otrok, ali recimo bolj moderno, da jim svojo sodbo sugerira, ravno tako se igrajo nekateri voditelji z ljudstvom ter mečejo njegove nazore semtertja, liki razburkano valovje ubogo ladjo. In kako je to mogoče? Ker ljudstvo misliti, soditi ne zna!

Morda se mi bo reklo, da tako postopanje učitelja ni pedagoško, da mu jemlje zaupanje itd., toda odgovorim že naprej: meni je na tem, da naučim otroke samostojno misliti in jaz ne maram, jaz nočem, da bi mi otroci slepo zapuili, slepo verovali.

Stremim pa za zaupanjem, ki izvira iz prepričanja, ker edino tako zaupanje je stalno, ker je moralno.

In povedati sem hotel s tem poizkusom le to, da moramo že dekca osvoboditi v sodbi, v mišljenju, ako želimo, da bo kdaj kot mož postopal možato, t. j. po svojem lastnem prepričanju, da bo sploh imel svoje prepričanje!

Ravno iz tega namena se mi je časih že v prvem razredu nalašč pripetilo, da sem naredil kak pogrešek na tablo. Od začetka ga seveda ni nihče opazil. Saj ni mogoče, da bi se učitelj zmotil! — Pozneje pa so začeli učenci vedno boljbolj gledati. In kako veselje je zavladalo med njimi, ko se je dvignila roka za roko: „Ni prav! Ni prav!“

Kmalu so uvideli, da sem napravil pogrešek nalašč, da bi se prepričal, kako kaj pazi. A to jim ni kratilo veselja, temveč šele pomnožilo ga je. In večkrat me je kak pridnejši učenček poprosil, n. pr.: „Gospod učitelj, napišite še kaj tako, da ne bo prav!“ Tako so se otroci navadili, da so strogo pazili, da so zaupali v prvi vrsti samim sebi in da niso vsega slepo verovali: samostojnejši so postali.

Pri vsem tem pa niso prav nič izgubili zaupanja do mene.

Meni se sploh dozdeva, da je tisti nimbus, ki se z njim učitelji še kaj odevamo, nepotreben, da, naravnost škodljiv! Morda vzdržuje res nekaj nendaraven respekt do učitelja, toda, ko izstoppijo otroci iz šole in izgubijo stik z učiteljem, prehaja ta respekt kaj rad neizpremenjen na druge osebe in učence, ki se je navadil v šoli le to misliti, kar je mislil učitelj, bo morda kmalu — pozabivši vse lepe nauke — prikimal najzagrizenejšemu nasprotniku šole.

(Konec.)

Odprto pismo tržaškega slovenskega učiteljstva.

Kakor znano, so pred kratkim interve-nirali zastopniki tržaškega italijanskega učiteljskega društva pri namestniku v smislu, naj se premesti slovenski oddelek e. kr. učiteljskega iz Kopra v kak popolnoma slovenski kraj na Primorskem, a na noben način in nikakor ne v mesto Gorico. V oči gled tej intervenciji (in pobožni želji) je izdalo tržaško slovensko učiteljsko društvo nekako odprto pismo, namenjeno v prvi vrsti stanovskim tovarišem druge narodnosti. Pismo z motom, „Ne stori drugemu, kar bi tebi ne bilo prijetno doživeti“, je izšlo o praznikih na posebni prilogi dnevnika „Balkan“. Iz njega posnemamo:

Naj bo, če se goriški obč. svet iz politiških razlogov upira pravični in potrebni premestitvi slov. učiteljskega v Gorico; čuditi pa se moramo, da stoje ital. učitelji-tovariši

pod istim vplivom nestrpnosti. Le večja mesta s svojimi kulturnimi institucijami morejo razširiti duševno obzorje uč. pripravnikov. In zakaj naj bi se izključilo slovenske učitelje, tovariše italijanskih, od dobredelnega vpliva, ki ga ima mesto za kulturni napredek in znanje prihodnjega vzgojevalca dece in naroda? Država hoče omikane in vrlje učitelje, a taki se vzgajajo edino le v mestih, t. j. v središčih omike in napredka. To je dobro znano učiteljem-tovarišem ital. narodnosti, kakor jim je morda znano, da je v Gorici že nekaj bilo moško učiteljske za mladeniče obeh deželnih narodnosti in kjer je še sedaj slov. žensko učiteljske, ne da bi se ob njem kdo izpotikal. V tem smislu je govoril tudi ital. tovariš Doff-Sotta (ki mu za ta nastop gre priznanje) na zborovanju ital. uč. društva.

S toplimi besedami se zaključuje to „odprto pismo“, ki mu je namen pač obuditi v ital. učiteljih prepričanje, da njihova intervencija pri namestniku ni bila utemeljena, najmanj pa je opravičljiva z vzgojeslovnega stališča, ki so ga ravno odposlanci pri namestniku poudarjali.

Sklad za šolske stavbe.

Državni in deželni poslanec, dvorni svetnik g. dr. M. Ploj, je na svojem shodu v Žetalah med drugim tudi omenil, da hoče na to delovati, da se ustanovi sklad za šolske stavbe. V tega bi plačevala občina in dežela po odstotkih direktnega davka odmerjene prispevke. Če bi potem kje nastala potreba razširjenja šole, bi se denar dobil iz tega sklada. Ljudstvo, ki ga je bilo na tem shodu zbranega nad 500 oseb, je to misel pozdravilo z veliko navdušenostjo. Ali ne bi kazalo baviti se s to zadevo v učiteljskih zborovanjih, da bi se učiteljska društva s konkretnimi predlogi obrnila do deželni zbor in poslancev, da bi se ta misel dala uresničiti? Izvedba nje (te misli) se nam zdi na prvi hip precej lahka, a če malo o nji razmišljamo, spoznamo, da stvar ni tako enostavna.

V prvi vrsti se bo treba ozirati na tiste občine, ki so še sedaj šolske stavbe na dolgu. Te ne bi bilo pritegniti k plačevanju šolskih donoskov v označeni sklad. Drugič je treba pomisliti, ali bi mestne občine, ki imajo že zdaj skoraj zadostno število ljudskih šol, pripravljene bile, v to svrhu kaj plačevati.

Nazadnje pa je še vprašanje, če bi se v vseh deželah dalo to izvesti. V tistih gotovo, kjer je večina deželni poslancev napredna.

Če bi kmetiške občine za to misel bile pridobiti, tedaj bo dežela tudi primorana nekaj prispevati. Kaj pa država, ki si je pridržala vrhovno nadzorstvo nad šolo?

Delavska univerza v Angliji.

V „Edinosti“ priobčuje Fr. K—vec ta-le članek: K starobelim, gotiškim stavbam, v katerih se je angleška mladina posvečala marljivemu vseučiliškemu studiju — to srečo pa so uživale samo privilegovane vrste — je prišla nedavno nova, svetla, vesela zgradba, posvečena smotrom novega mišljenjskega gibanja. V imenu gesla „Veda vsem!“ je nastala institucija, no-seča ime Ruskin College (reskin koledž), ki je prva delavska univerza v strogem pomenu te besede. Ruskin College ima svoj sedež v starodavnem vseučiliškem mestu angleškem, v Oxfordu. Misel za ustanovitev podobne univerze sta realizovala dva Američana: Wrooman in Beard. In bila je zopet ameriška državljanka Graffinova, ki je podarila prvi fond za ustanovitev te univerze.

Ruskin College je bil ustanovljen pred šestimi leti za izobrazbo mladih delaveev, da se delavci usposobijo za organizacijo strokovnih in delavskih društev. Kakor skoro vsi podobni zavodi na Angleškem je tudi Ruskin College internat; to je seveda ugodnost zavoda, zakaj njegovi gojenci se morejo marljivo posvečati studiju brez bojzani, da bodo prej prisiljeni skrbeti za vsakdanji kruh. Učni načrt, da, ves vzgojevalni sistem ne zavaja delavca, da pozablja svoje delo, da bi bil iztrgan iz delavskih vrst in uveden v vrste takozvane iteligence; narobe: delavci se navajajo, da se z gotovo stopnjo izobrazbe vračajo v sfero, iz katerih

so izšli, da bi tam delovali med svojimi tovariši na kulturnem razvoju.

Predavajo na Ruskin College te-le predmete: sociologijo, teorijo razvoja, logiko, psihologijo, ekonomijo, zgodovino industrije, zgodovino socializma, politiko, šolsko pravo itd. Jako mnogo časa se posveča stilističnim in govorniškim vežbam, da vsak dijak, zapustivši Ruskin College, zna lahko, naglo, gladko in dovršeno obvladovati pisano in govorno besedo. Tudi neguje tuje jezike, in to predvsem po svobodni volitvi gojencev: angleščino, francoščino in nemščino.

Vsak dijak plačuje za vso oskrbo na leto 52 liber šterlinkov (1 libra = 24 kron), kar dela približno 1250 kron; v tem znesku je uračunjena vsota za poučevanje, za učne pripomočke, stanovanje, pranje, tako da drugih izdatkov dijak nima. Seveda delavci prihranjajo to vsoto samo ob največji štedljivosti, ali takšnih junakov dela študira na angleški delavski univerzi na stotine! Ostali pa študirajo s pomočjo stipendij, ki jih dajejo strokovne ali pa delavske organizacije. Tako n. pr. združenje mehanikov, ki šteje 59.000 članov, ki daje vsako leto stipendije desetim najmožnejšim članom.

V prvih letih svojega obstanka je imel Ruskin College 194 študentov, od katerih je večina prebila v zavodu eno leto; manjši del dve leti. Nedostatek prostorov v internatu škoduje obisku. Šele po razširjenju sedanje stavbe bo v internatu 500 stalnih mest. Sočasno bo letošnje jesen otvoren ženski internat, zakaj že sedaj zamorejo na angleški delavski univerzi študirati tudi ženske.

Ruskin College organizuje poleg tega šolskega delovanja na širokem temelju izobrazne kurze s pomočjo dopisovanja. Na tisoče delaveev se udeležuje tega kurza, ki sprejemajo pismeni pouk v raznih strokah vede, izdelavajo pismene naloge po sistematiško izbranih temah. Poučevanje s pomočjo dopisovanja se vrši sicer sistematiško, ali je seveda razdeljeno na različne načine po želji dopisujočih delaveev. Vsak delavec iz dopisovalnega kurza plačuje mesečno 1 šilink — (1/10 K). Presenetljiva je vztrajnost, s katero delavci tekmujejo na svoji samooizobrazbi. Med njimi so resnični junaki dela, ki se ob najneugodnejših življenjskih okoliščinah, in pravem materialnem boju znajo marljivo in strogo posvečati resnemu študiju. Tako je na primer neki bravec, ki je bil primoran delati 80 ur na teden (tudi v nedeljo), na svojem delu predstudoval vsa temata sociološkega kurza. Rudokop pri deveturnem dnevnem delu, pri čemer mu pot v rudnik in domov jemlje še dve uri časa, študira sistematiški vse sobodne družabne pojave. Takšnih vzorov bi bilo možno navesti celo vrsto.

Ruskin College ima take izbrane profesorje, ki morejo v resnici akademsko predavati strogo vedo. Učitelji se izogibljejo vsakemu strankarstvu na svojih predavanjih. Na Ruskin College predavajo vseučiliški profesorji, pa tudi možje, ki so si pridobili s svojo znanstveno delavnostjo simpatije delavstva.

Ruskin College dokazuje za svojega obstanka, da je možno povsod delovati kulturno ob nevelikih žrtvah. Posebno dopisovalne kurze bi mogli tudi v nas Slovenceh uvesti brez truda.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Vdovsko učit. društvo. Deset članov „Vdovskega učiteljskega društva“ se ni plačalo letnine pro 1908, akoravno je potekel zadnji dan vplačevanja z mesecem aprilom — malim travnom t. l. — in akoravno sem jih v predzadnji številki „Učit. Tov.“ prosil, da to tem gotovejše store, ker prenehajo biti v nasprotnem slučaju člani onega društva po § 10. društvenih pravil. Ako do 15. tek. meseca ne določijo letnine, jih moram črtati iz zapisnika članov „Vdovskega učit. društva“ po že imenovanem paragrafu.

Tudi to ni dopustno, da so nekateri začeli prav v zadnjih dneh pošiljati prav male zneske na račun letnine, saj s tem le oškodujejo društveno blaginjo.

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja ima svoj redni občni zbor dne 14. maja t. l. ob 10. uri dopoldne na deški šoli v Ribnici.

Dnevni red: 1. Nagovor predsednikov. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Referat tov. K. Finka o ubogljivosti. 5. Volitev novega odbora. 6. Razgovor glede nagrobne spomenika umrlemu društvenemu predsedniku Fr. Gregoraču. 7. Eventualja.

Centjene tovarišice in tovariši! Zrtvujte v si ta dan in udeležite se polnoštevilno prvega letošnjega zborovanja, ki Vas k njemu najvjudneje vabi

F. Stefančič, t. č. podpredsednik.

Postojško učiteljsko društvo. Z odlokom e. kr. okraj. šol. sveta v Postojni z dne 22. aprila t. l., št. 802, si lahko vsak učitelj in vsaka učiteljica, ki se hoče udeležiti občnega zбора, izprosi pri krajnem šol. svetu, oziroma šolskem vodji enodnevnega dopusta. To velja seveda le za one šole, kjer je uveden nerazdeljeni pouk.

Učiteljsko društvo za šolski okraj Rudolfovo zboruje v četrtek dne 14. maja t. l. ob 1. uri popoldne v deški šoli v Rudolfovem z naslednjim dnevnim redom:

1. O nastajanju in razširjevanju nalezljivih bolezni z demonstracijami, predavag. primarij dr. DeFranceschi.
2. Poročilo o delovanju v minoletem letu.
3. Račun za minolo leto.
4. Volitev novega odbora.
5. Slučajnosti.

Polnoštevilne udeležbe pričakuje

odbor.

Štajersko.

Šaleško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 14. maja t. l. ob 1/2 11. dop. v št. lju v Velenju.

Vzpored: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Poročilo o zborovanju „Zveze“ v Celju; poroč. tov. Weber. 4. Eventualno predavanje. 5. Navzeti in predlogi.

Zaradi obeda naj se oglase udeležniki pri tov. A. Jankoviču, nadučitelju v št. lju v Velenju.

Ker je to ob enem majniški izlet, pričakuje polnoštevilno udeležbo odbor.

Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer izleti v četrtek, 14. majnika 1908, v Volčjo vas.

Od 1/2 9. do 1/2 10. ure je pevska vaja. Mohorjeva pesmarica II. zvezek št. 71, 72, 73. Od 10. ure naprej redno zborovanje po sledočem vzporedju:

1. Zapisnik.
2. Dopisi.
3. Poizvedbe o uredbi otroškega dela*, ravnatelj Robič.
4. „Po Balkanu“ — koleginja Ljudmila Poljanec.
5. Slučajnosti.

Zaradi obeda naznani se naj gotovo in točno do torka.

Učiteljsko društvo za laški okraj se zboruje v nedeljo, dne 10. maja t. l., v Trbovljah, pač pa izleti v soboto dne 16. t. m. na Razbor-Lisco k Jurkovi koči. Izletniki iz Trbovelj, Hrastnika itd. se pripeljejo na Zidan most s poštarnim vlakom ob 4. uri 55 minut popoldne, drugi z brzovlakom malo poprej. Zaradi večerje, prenočišča se naj vsak udeleženeec zglati po dopisnici pri tov. Blažu Jurku na Razborju. Kdor se želi voziti blizu do Razborja, naj to izrečno pripomni. Odbor pričakuje, da se bodo udeležili p. n. člani tega sestanka v kolikor mogoče največjem številu.

Gostje dobro došli! Ob neugodnem vremenu se izlet ne vrši.

Na veselo snidenje!

Anton G n u s, t. č. predsednik.

Goriško.

Učiteljsko društvo za goriški okraj zboruje v četrtek, dne 14. maja 1908, ob 9 1/2. uri dopoldne v Gorici v kavarni „Central“.

Dnevni red: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. „Skiptikon in njegova uporaba“, poroč. g. Fran Finšger, e. kr. šolski nadzornik. 3. Razgovor o letošnjem zborovanju „Zaveze“ v Gorici.

K polnoštevilni udeležbi vabi

odbor.

Srednješolski vestnik.

** Odlikovanje. Profesor na I. državni gimnaziji v Ljubljani dr. Henrik Gartenauer je o priliki vpokojenja dobil naslov šolskega svetnika.

** Na državni realki v Ljubljani, ki je štela v šolskem letu 1906/7 izmed 516 učencev 285 Slovencev, je nanovo sistemizirano učno mesto za zgodovino in zemljepis, ne da bi bil naveden učni jezik. To se pravi po domače: Samo nemščine se niso upali proglasiti, ker bi bil namen preočividien, nemško-slovenski učni jezik jim je pa preklislo grozde, ker potem ne morejo prositi Nemci, ki nimajo iz slovenščine kot učnega jezika št. pita. Vse to se godi, ker „Slovenska ljudska Stranka“ v deželnem šolskem svetu visoko dviga prapor slovenstva! Pozivljamo „Društvo slovenskih profesorjev“, da stori energične korake v tem oziru. Razpis je do 15. majnika t. l.

** Gimnazije v Avstriji. Nemci imajo v Avstriji 123 gimnazij (10 mil. prebivalcev), Čehi 52 (6 mil.), Poljaki 53 (4 mil.), Malorusi 6 (3 in pol mil.), Hrvati 5, Slovenci nobene. Dočim je na nemških gimnazijah skoraj tretjina židovskih dijakov in obiskuje gimnazije